

לחם אנשים
שבאו ליהנות
ממדיקה יוצאים
פצועים וחבולים?

4

אופיר חובב

צילום: חזס פרוש

לפני כחודש קיבלו החולים של
וואן אמיר ביה תפנית מור
רה, כשלידאשונה בחייו הכר

גרים קנה מקרה.

המקרה ניצב עכשיו משמאל
לאי המטבח, משפחת ורציי,
משקיף בווית אלכסונית אל הס
משאית של יפו העתיקה ומאכלס
בתוכו יקות, מיץ תפוזים ופנס
זיות – מטיטות בחלקן – על
התברות והתברנות. ילדיו של
בנה מבנות ווג הקודמות מתגר
רדים חצי מהזמן עם אמר ועד
היום רכש מעט מצרכים עבור
אותו היום.

"יו חוריה מורה" הוא כמעט
מתפל: "קצת קשה לי להיות כע
לים של רכש, כאילו, מה אני
אמר לעשות עם מקר עכשיו,
ומה עם הספה הזו כסלון? לא בא
לי לסחוב איתי את הדברים
האלה. אני לא יודע אם אוציה
לחיות כאן גם מחר, ואולי מחר
שאתנו הוצים לענור מכאן. מה
אעשה עם כל ההפצים האלה שמי
כבדים עליי?"

בן, כאמת, אתה מנהל כאן
קריירה, נמצא בווית, אבא ל-
לדים. אתה לא איזה קלושר
שסתובב כמופלאס.

"פעם שאלו את הבן הגדול
שלי כמה אבא עובד, והוא ענה
שאני בוד", הוא צוחק. "זה לא
שיש מאחורי זה איו אידאולוגיה
גדולה, אלא שזה פשוט האדם
שאני. אחד הדברים שאני מנהל
מול עצמי הוא פנטזיה פרישית
שיש לי. אני לא מדבר על לגור
בקהילה בדרום אמריקה אלא בא
מת לבד לגמרי. אני רוצה לצאת
מפה ולא רוצה ששים דבר יכבד

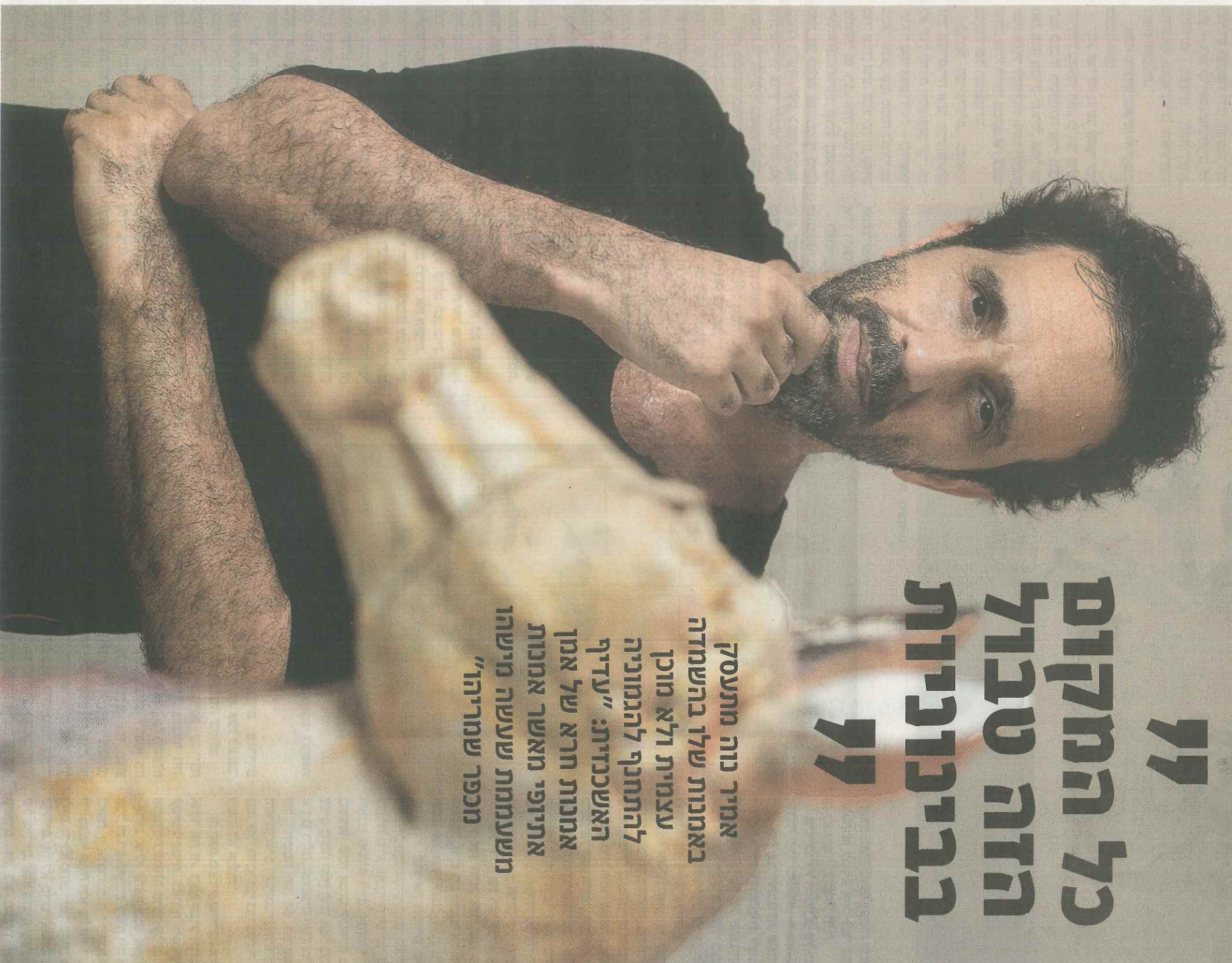
חמשן בעמ' 2

הארץ
www.haaretz.co.il
יום שני ט"ז באלול תשפ"ב
12 בספטמבר 2022

אלה

כל המקום הזה טבול בבינוניות ק

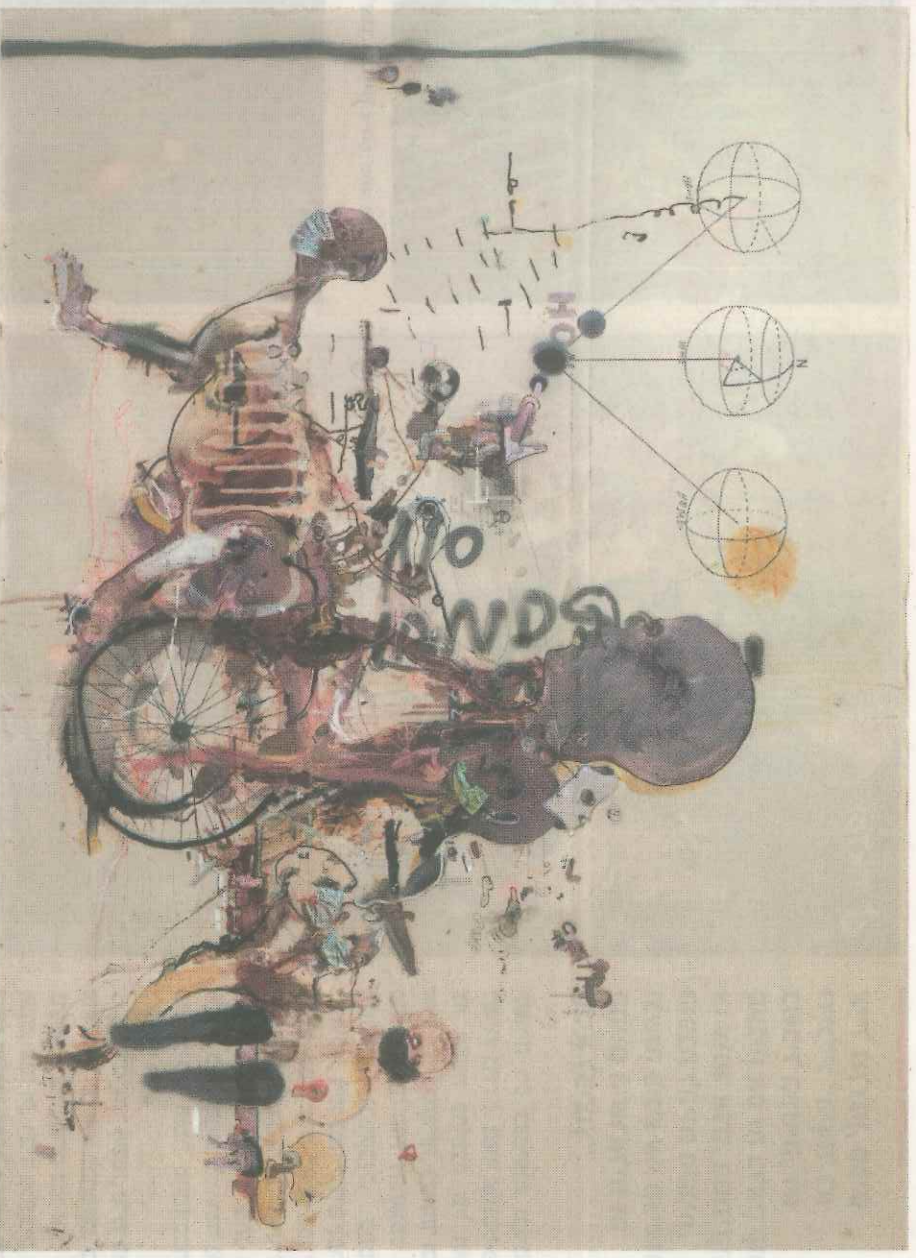
אמיר ביה מתעסק
באמנות שלו בהשמדה
עצמית ולא מוכן
להתחנף להגמוניה
האשכנזית: "עדיף
אמנות חרא של אמן
אתיופי מאשר אמנות
משעממת שעשה מישהו
מכפר שמריהו"

"אני רוצה לצאת מפה ולא רוצה ששום דבר יכביד עליי. אני מרגיש שיש פה משהו מקולל. הדרך היחידה לנצח את המערכת זה פשוט לנחם ממנה את הפלאג"

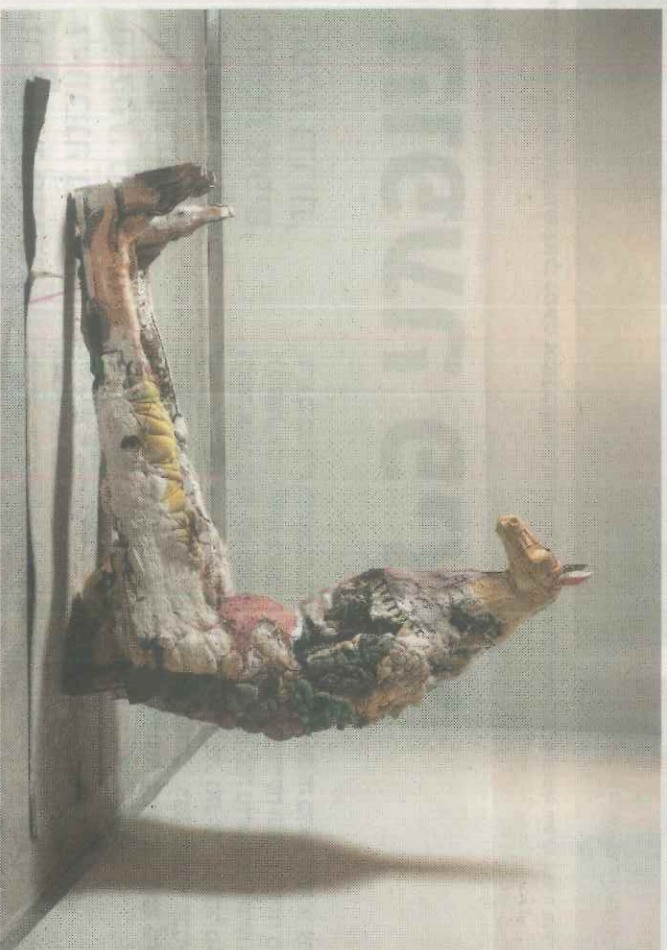
מתוך "עיצור העכבי", 2022, "הרגשתי לא שייך" צילום: דניאל חתול

"מעשה מוכנה", 2021, "הציור הופך למקום שלי" צילום: טל ניסים

"סירבתי להשתתף במערכות מחווה לחנוך לוינ. אמרתי שאני לא מוכן לעשות מחווה לאמנים אשכנזים. אני לא מעוניין לעזור להמוניה לשמור על הכוח שלה. זה לא רלוונטי וזה לא מעניין אותי"

"לא, אבל מה זה להשתתף?"
בסוף זה נמצא במרחק וזה קורה כל הזמן. זה לא איזה משהו קונקרטי שאפשר לגמרי להצביע עליו. זה האופן שבו הפוליטיקה נראית היום והאופן שבו הכוח מתחלק ואלה האנשים שמופיעים על השטח או אלה ששולטים בשדה האמנות. אולי זה לא להשתתפות, אולי מה שאני מרגיש זה שאני לא מוכן יותר לשתף פעולה עם הדבר הזה, עם הנרטיב שהוא מתווה. עם הדינמיקה שקורים סביבי ופעם לא היה לי אומץ לעצור אותם ולהציג עמדה מנוגדת היום יש לי.

"סטנלי", 2022, "פעם לא היה לי אומץ לעצור ולהציג עמדה מנוגדת" צילום: חיים פרוש

"ראש ירוק", 2020, "המוטיבציה שמפניולה אנשים שעושים NFT היא לעשות כסף" צילום: טל ניסים

מהמקום של ההתנגדות. זה סתם. הרי אף אחד לא יישב מול המוזיאוניקן של NFT כי הוא התחבר לאיזה רגע נשגב בחייו, או כי הוא רוצה באיזו שפלות רוח. המוזיקה צויה שמפניקה גילית שדותה לי NFT היא לעשות כסף זו לא המוטיבציה שלי. זה לא מפעיל אותי.

אמן מצליח, לא קורבן
הוא נולד ב-1974 בבאר שבע. ככה הכיור מבין שלושה ילדים. לאורך התבגרותו ציץ מדי פעם צל

"זה היה נוף שצייר באקוורל בכלל לא ידעתי או שכנח קר ראים לזה – שזה מקדש 'לצוות' הרפואי המסור". זה אפילו לא היה יפה, אבל הרגשתי שיש בעצירה האלה סדר גדול שאני לא מצליח להבין מה שבה אותו". הוא מספר באינטווייו אופני להגיע אליה, לומר לו משהו משלי. התחלתי לשבת בסניף של 'ארמון' בבית החולים – הניחתי מזה שכולם מגיעים עם אינפוזיות וכל מיני עניינים כי הם חייבים ולא כי הם חוזר להיות שם – וציירתי.

במקביל, נוף, שלא השלים את לימודיו בקיבוץ, החל לפקוד את הספרייה של אוניברסיטת בן גוריון מדי שבוע ורחש ספרים אמנותיים. בהמשך החל לנסוע לירושלים כדי שאמל מול הנוף, ביקש דרך בן שאמל עופר ללוש שייתן לו מהצייר עופר ללוש שייתן לו כוח או אחי.

ביקורת על כמה עבודות שלו וניסח להפחות לעצמו את השדה האמנותי. "רצייתי ללמוד בבנות וה לא שבאתי לצייר בסביבה שלי, אלא שהייתה לי תשוקה גדולה לדבר הזה. פשוט הרגשתי לא שייך לא שייך באמת-באמת לא שייך לא. נשים שהיו או כבתי הספר לא. נות. הרגשתי שאני לא דומה להם. שזה לא המקום שלי. הקור פה ארוכה זה היה שק כבד שהייתי צריך להגור מאחורי, אבל היום אני מרגיש שזה אחד הדברים הגדולים שקרו לי. אני שמח שלא עברתי את הסבב הזה שאמל צריך נורא נורא לה. תאמץ כדי לצאת ממנו אחת. רצייתי להוציא משהו שהוא שלי כאמת. לא רצייתי להשתתפות בפני כל הדבר הזה."

הדוקא לא נשמע לי שברשת
להשתתפות לפני גוף אשכנזי כוח או אחי.

נוף מפתח בתור רצף ארוך של משפטים מחוברים – "האמת היא שאין מקום, לא פני לפחות", ובסוף נצצה לדגש קצר תוכנה מר-גית: "ברגעים כנים מול עצמי הציור הופך למקום שלי".

ערב רב

שאול סתר | קטלוגים | 24/02/2016

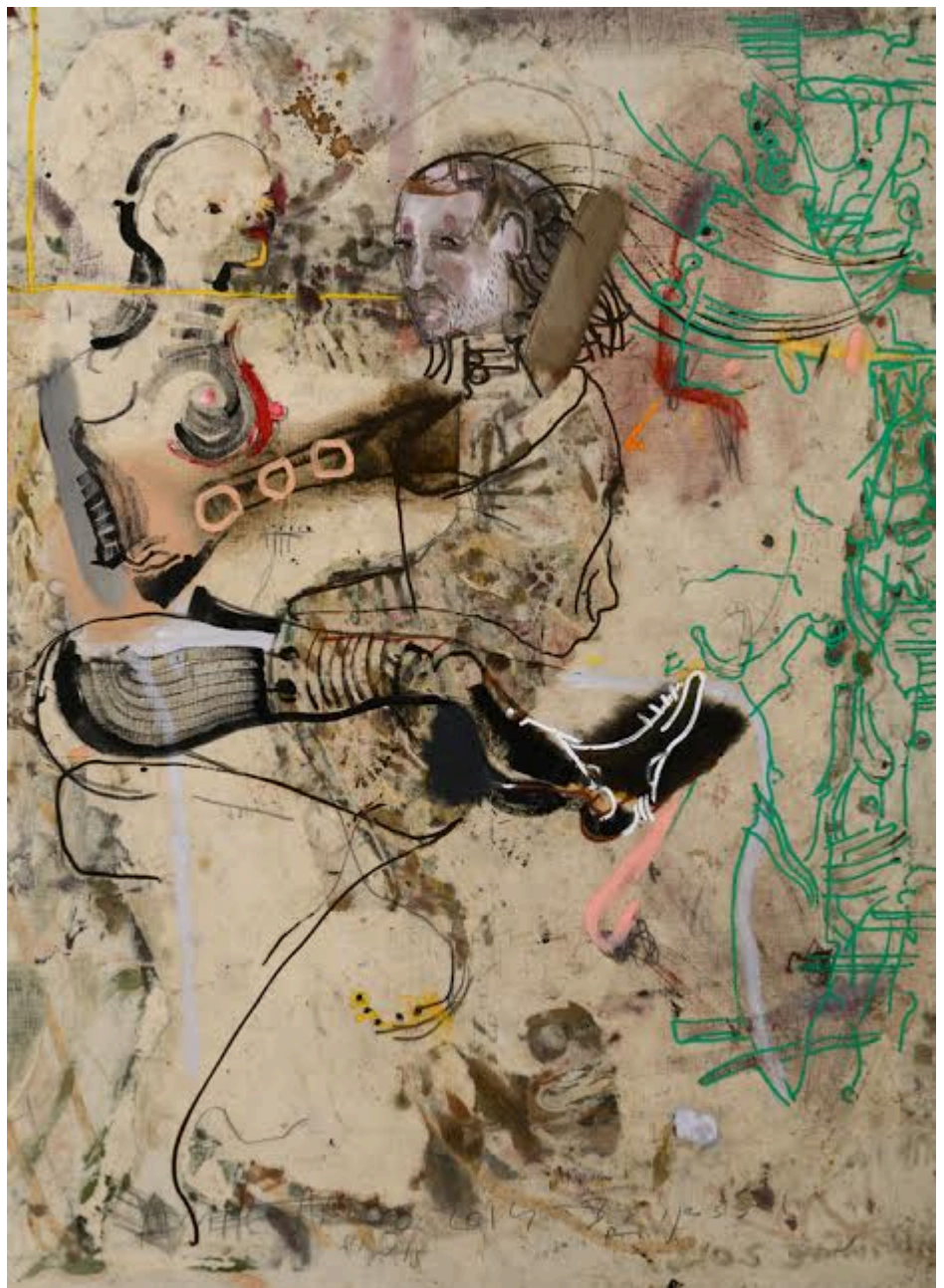
Caput

"דומה כי תהליך הציור כולו נתון במאמץ זה: לחבר ראש קטוע לגוף רוטט". שאול סתר על ציוריו של אמיר נוה במוזיאון הרצליה.

שיתוף 1

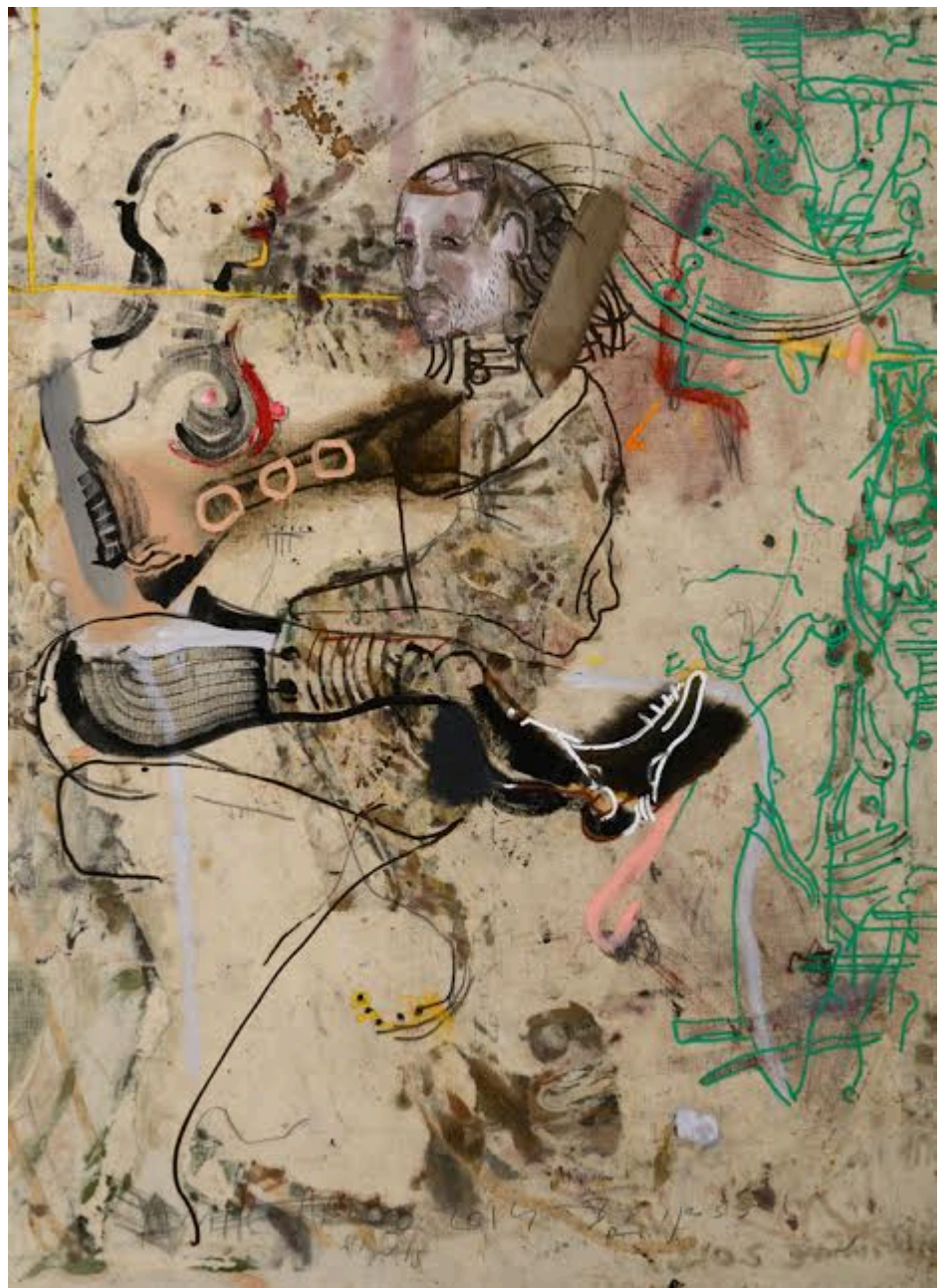
פוסט

אמיר נוח, ללא כותרת, ורטיגו, 2014

ה אם לציור יש ראש? מה בין משטח ההופעה הדו־ממדי של הציור לקו הנמתח מקצות האצבעות ועד הראש; בין מה שנקלט במרוכז ובאחת לצֵין של תהליך, גדילה והשאה; בין רב־כיווניות לאנכיות; בין התנועות הסותרות לטלאולוגיה; בין, לפי וילם פלוסר, המאגיה של הדימוי לליניאריות של הכתב וההיסטוריה? (1) לציור, נדמה, אין לא ראש ולא זנב, לא נקודת ראשית מקדמית ולא אחרית קבועה; המשטח שהוא מעמיד היררכי ודיפרנציאלי בדרכים מרובות, ונקודות הכובד שבו נקבעות מתוך מערכיו הפנימיים המתחלפים. לציור אין ראש, והוא איננו ראש; הציור, כך אומרים, הוא בכלל גרניום. אולם מהו ציור שמתעקש

שוב ושוב על מופעי ראש – לא דיוקן רב־הוד של אישיות נעלה, או תמונת פספורט, אלא מערך רב צורות ואיברים שהראש לוקח בו חלק; האם לציור שכזה יש ראש? ציוריו של אמיר נוח הם הצבות של תנועות גוף. התנועה בהם איננה רק של הגוף – גוף הולך או רוקד, אבל גם ניצב ויושב – אלא גם התנועה בתוך הגוף, כיוון שהדמות אצל נוח היא אתר של היפרדות והיבדלות. היא איננה יחידה צרופה, צֶכֶר של איברים המתחשל ומתכנס לכדי גוף אחד, אלא פרישות ומקטעים המצוירים בטכניקות שונות ובעוצמות מתחלפות – כתם בשרני, או קווים מעובים, או קו מתאר בודד. לעתים חלקי גוף מתאבכים ממש, מוזחים לצידי הציור או מתפוגגים אל הבד. פעמים רבות הגוף נכפל ונוצרות שתי דמויות שאבריהן משתרגים אלה באלה, או נקטעים בגוף אחד ומועברים לאחר, או נרקעים ונעלמים. אולם לכל דמות יש ראש. אלא שהראש הגיע ממקום אחר – גזיר בד, חתיכת קרטון, או פיסת עור שנקרעו והודבקו לבד ציור; גוף זר שהולחם לגוף. ראש זה, ברגיל מרכז התודעה, מופיע בבדים של נוח בסגול עז, כגושיות גדושה ומעובה החגה סביב עצמה, מוצקה ורוויה; חומרית מאוד, גופנית לגמרי. ודווקא ראש גופני זה, ולא ראשו של סוקרטס הנישא בעננים, ניתק בתחילה מן הגוף, ומולבש בתהליך הציור על הטורסו. הראש נערף לפיכך; הוא עבר דה־קפיטציה (decapitation) ולמעשה, העריפה הייתה נתונה מלכתחילה בראש (בלטינית, caput) כיוון שהראש תמיד גם נפרד מן הגוף שעליו הוא נשען. הראש נספר במנותק מן הגוף: מספר ראשי הבקר שקיימים בחווה מסוימת הוא מובנו הראשוני של ה"קפיטל". ומשמעותו, קודם כל, היא כמה גופי בקר עתידיים להישחט, כלומר כמה ראשים ינותקו מן הגוף. כאשר סופרים ראשים, סופרים אם כן את אפשרות ניתוקם מהגוף. כך בבעלי חיים, וכך גם בבני אדם. קריעת הראש מכלל הגוף הייתה פעמים רבות – במהפכה הצרפתית, למשל – צורת השתתו של עונש המוות, או באנגלית, capital punishment.

אמיר נוח, ללא כותרת, ורטיגו, 2014

(2) הראש לפיכך, נפרד מהגוף למן הראשית, ועתיד להינתק ממנו כליל במקרים רבים במותו, אבל גם בחיים – כהיפוכו של הגוף, כאיבר התודעה והמחשבה הפוקע מן החומר, כסמל של אנכיות האדם וזקיפותו. וככזה, כמקוטע מלכתחילה, הוא ייקטע שוב. אלא שהראשים הדחוסים, המלאים, המוסגלים, בציוריו של נוח ערופים משכבר ואז מודבקים. אין הם מגוללים את המתווה המוכרת לעייפה של חרדת הסירוס – איבר תשוקה שנכון להיקטע בכל רגע, להישמט או להתקצץ, ושקיטוע פוטנציאלי זה מכתוב את כל אופן פעולתו – אלא להפך, זהו סירוס שכבר התרחש. קיטוע נתון, ראשיתי, שכעת דווקא נשלל, והאיבר הערוף מושב למקומו – ראש קטוע שנערם מחדש על גוף פגום. כיצד חוזרים ונהיים בעלי ראש? ומה קורה כאשר מושב הראש אל הציור? ראשיו של נוח

באים לציור בתנוחות משתנות: לעתים הם אכן ניצבים לקרקע, אך לרוב הם מוטים או נרכנים, נמשכים לאחור או מצטדדים. ואתם, גם הגוף כולו נמתח ונע, מתהפך או רוטט. הגופים הללו אף פעם לא עומדים על הקרקע, אלא מרחפים או משייטים.

הראש הקטוע שהושב להם כמו קוטם אותם מבסיסם. הראש אמנם חוזר כמרכז הכובד – אבן הראשה – של הדמות, אך תחת שייצב את הגוף, יאספו ויארגנו, הוא מחולל בו קרקס של יציבות ומחוות. למשל, בציור ללא כותרת (עד אפס מקום / צפיפות) (2015), המלאות היחידה היא הראש – ריבוע מושחר ועליו גוש אפרורי שמוטלא על בד מתוח, מתוח מרוב החסר שפועם בו; כל השאר כלל לא מצויר, אלא מסורטט בקווי מתאר כמעט אגביים, מרומזים או גסים. אבל הראש הזה מהופך, אין הוא ניצב ישר על הצוואר, הוא הושב לדמות שלא כראוי. ריבוע הראש מוטה, ובהטייתו הוא מטה את הגוף כולו, מושך אותו לכיוונו.

אמיר נוה, קום, 2014

המעגלים השלמים במרכז הציור לא יועילו, גם לא הצייר הצהוב, הניצב; אפילו לא הכפיל הקטן, הדהוי, שמבקש לעצור בעד הדמות, תוך שהוא מושיט את ידו הישרה, מסמן בידו המושטת את היציבה הראויה. הגוף בציור מרקד מתוך הראש. מן הציור הגולמי הזה – ראש וקווים – ייפרשו בבדים האחרים מערכים ציוריים מפורטים ורוויים. ובכולם, הראשים המוחזרים יהיו מבוע של שקיקה. מהו, לפיכך, ראש מפזר ולא מייצב, ראש פורה אך לא מורם? ומהו גוף וציור וגוף ציורי (כלומר קורפוס יצירתי) שבו מודבק שוב ושוב ראש שכזה? האדם הזקוף – homo erectus – שהתרומם מעל הקרקע, נעמד על שתי רגליו וניצב בין שמיים וארץ, מתח את צווארו והשיא את

ראשו אל על, ראשו זה הוא הסימן לזקיפותו. (3) אולם הזקיפות הראשית איננה גופנית גרידא. כך כתב שלמה אבן גבירול לפני כאלף שנה, בספרד המוסלמית: "שפל רוח שפל ברח וקומה/ אקדמך ברוח פחד ואימה// לפניך אני נחשב בעיני/ לתולעת קטנה באדמה". אפסותו של האדם לנוכח האל – מעשיו העניים, ידיעתו החלקית – מגולמת בשפיפות עמדתו: מיצור נישא הוא נהדף אל הקרקע ומוצא את עצמו מלחך את האדמה. אולם גם אז, בשיא שפלותו, הוא מְשווה את עצמו – "לפניך אני נחשב בעיני" – כלומר מעמיד בעיני עצמו את דמותו, חושב את מצבו. דווקא ברגע זה מזדהרת הרפלקסיה, כמחשבה השלובה בראייה. ממש כאן מכפיל את עצמו הדובר בשיר – כדמות הוא מוטל לעפר, אך כלשון יוצרת וכמחשבה פועלת הוא בשיאו. דמות ודמיון, גוף וראש; וכאשר קומתו שחה, ראשו מתנשא מעל הכול. זהו הביטוי הדיאלקטי של האדם הזקוף: זקיפותה של התבונה דורשת את ריקועו של החומר; ה"ראש" יותמר לא רק מעל הגוף אלא גם מעבר לראש. אולם קיים גם ראש אחר, זה המושך את הגוף אליו עד כי הוא עצמו נצרב בחומר. זוהי זקיפת הראש שאותה דימה ז'ורז' בטאיי: לא הראש הרואה בעיני רוחו, בתבונת מחשבתו, זה שממיר מושא במושג, דברבדיבר, כי אם ראש שבקצהו עין שלישית, עין אצטרובל, גבול הזקיפה האנושית וכן מיצויה וכיליונה, ראש שאינו מעדן ומשיא אלא מתגלגל בנמוך ובמוטה ובבזוי עד שנשרף. "העין, פסגת הגולגולת, אשר נפתחת אל השמש הזוהרת בכדי להגות בה בבדידות מזהרת, איננה תוצר של השכל, אלא היא קיום מייד; היא נפתחת ומעוורת את עצמה כבשרפה, או כבערה שמאכלת את הישות, כלומר את הראש. היא תופסת את מקומה של האש בבית; הראש, במקום להינעל כשם שהכסף נעל בכספת, מתבזבז ללא שיעור". (4) או אז חדלה הראייה להיות החוש הגבוה, הנעלה, הלא־גשמי, מכיר הצורות (האידיאות) ומוצא השכל. אל מול השמש, העין תזהר ותזדהר,

תחתוך ותיחתך, וכך תאסוף אליה את האיברים המגובבים עד כדי התפקעות או המחוררים והחסרים, לכאורה ניגודיה הגמורים: הבוהן הגדולה או פי הטבעת. הראשים של נוה מחוללים תנועה מעין זו. כוחם הוא כוח הראש היוצר בקיטועו ובהיפוכו, בנטייתו ובציידו. הם מוחזרים לזירת הציור בבחינת סרח עודף, אך בחזרתם הם סוחפים את המבע הציורי כולו לתיאטרון של הטלאה. הם אינם המקור הגבישי שממנו נובעים מופעיו הרבים, החלקיים. הם עצמם חלקים תותבים שמושבים למקומם הקדום, אך בהזחה, בסיבוב, וממקום זה הם מושכים קואורדינטות אלכסוניות, אופק מעגלי. הם מזקיפים את הציור, אך זקיפותם אינה ישרה; אנכיותם מוטה. כך, במרכז הציור קום (2014) רכון אדם, יושב על כיסא בלתי נראה, גבו מוקשת וראשו שלוח קדימה, יד אחת אוחזת בסיגריה קרוב לפיו והאחרת שמוטה על רגליו, גופו צפוד וראשו ירוק וגס; דמות עבה וכבדה, כולה ציפייה, או הרהור, או ייאוש.

אמיר נוח, ללא כותרת, 2015, HIDE, RUN, HIDE

אולם סביבו הומה הסער. נחשול של כתמים וקווים אופף אותו, לאדימויים אלא רק תנועה, נשלחת ונמחקת. ומעל ראשו ציווי, כתוב ומחוק, כתוב תחת מחיקה: "קום". "קום התנערה עם חלכה?" "התקוממו!"? אלא שהציור כבר מסרטט את הקימה כאשר הוא משלים בקווים דקים דמות רפאים העומדת זקוף. שתי קשתות המתרוממות מעל הראש יוצרות גב, והלולאה שלפני הגוף מדמה כבר את פרישת הידיים; ומעל הכול, ראש נוסף, שמסורטט בקווים צפופים ומשורגים ומוצב אל מול הכיתוב. הדמות שפופה וצלליתה זקופה; הנה, כך נדמה, מהלכה הראוי של ההתקוממות האנושית. אולם בין האדם לכפילו, בין הראש הצבוע לראש המסורטט, נעים מקטעי צבעים ושברי צורות בתנועה מעורבלת שאיננה מתכנסת לדמות, אלא יוצאת ממנה וסובבת אותה.

וכך, אם קיימת הזדקפות בציור זה, אין היא זו של ראש מורם שנעמד על שלו, תובע את ראשיותו, אלא הזדקפותו של מערך הציור, כלומר של הציור כראש שהוחזר. הראש המודבק בציוריו של נוה ניצב כנגד האפרטוס – אותו מערך מכשירי שבלב יצירות רבות כל כך באמנות העכשווית. האפרטוס הרי חסר ראש, מסורס מרצון, מלא בזרועות פועלות המחוברות במפרקים ארעיים; אין לו מרכז – אנושי, תודעתי – והוא מורכב משרשרת של מכונות, תצרף של פרוצדורות טכניות. (5) ואילו בציורים העזים שלפנינו נעשה ניסיון להשיב את הראש לדמות, לציור – וממנו להרות העולם. לא לדמיין שהראש עדיין לא נערף – כפי שהציור בעולם הדימויים הטכניים עדיין עושה לעתים – אלא להתחיל מרגע העריפה, אך לסרב לה; לנסות להשיב לציור את הראש – שיבה מוטה, צידית. דומה כי תהליך הציור כולו נתון במאמץ זה: לחבר ראש קטוע לגוף רוטט. וכך הציורים גדושים, אך לא מלאים; דחוסים ולא חתומים; גבריים ועם זאת לא פטריארכליים.

אמיר נוח, ברלין נופלת על פלדי, 2015

ד"ר שאול סתר מלמד ספרות ותיאוריה באוניברסיטת תל-אביב;
בבצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב, ירושלים; ובמכללה האקדמית ספיר.

המאמר מופיע בקטלוג תערוכתו של אמיר נוח "עד אפס מקום" המוצגת
במוזיאון הרצליה
אוצרת: ד"ר איה לוריא

ביום רביעי, 2 במרץ, בשעה 19:30, יתקיים בתערוכה שיח בהשתתפות
המשוררת וחוקרת התרבות חביבה פדיה, האמן אמיר נוח ואוצרת
התערוכה ד"ר איה לוריא. דמי כניסה: 30 ש"ח. להרשמה:

event.herzliya.museum@gmail.com

עוצם עין אחת

רוחו הסרה של מלאך ההיסטוריה

בתערוכה של אמיר נוח, שבבסיסו הוא רשם מופתי ורב מבע, חשים איך הסקיצות שלו אוצרות את הגנטיקה של ציוריו, הן מבחינת הקו והן מבחינת התוכן

עוזי צור לעקוב

26 בפברואר 2016

אמיר נוח — "עד אפס מקום", אוצרת: איה לוריא, מוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית

אמיר נוח — "בוחן כליות", גלריה זומר, תל אביב

יש להתחיל מקומת המרתף של מוזיאון הרצליה, מהתערוכה "מחברות פתוחות" שאצרה הציירת אורלי מיברג. תערוכה קטנה ורגישה ובה סדרת מחברות רישום של אמנים כשורשים של יצירתם. ביניהם אמיר נוח, שתערוכת ציוריו המשובחת אכן פורשת ענפיה מעל. במקרה של נוח, שבבסיסו הוא רשם מופתי ורב מבע, חשים איך הסקיצות שלו אוצרות את הגנטיקה של ציוריו, הן מבחינת הקו והן מבחינת התוכן.

הרישום נברא לרוב משני קווים שונים, האחד אחיד ודק כמתאר והשני משתנה כל העת וכבר חורג אל הכתם, אל הצל והחושך. הקווים לעתים נפתלים או משיקים ולעתים נפרדים זה מזה לטוות את חלקיו השונים והמשלימים של אותו סיפור סוריאליסטי אקספרסיבי שאיננו חרד מהסיפורי. לעתים הרישומים נדמים למתווי הכנה לציורי קיר עתיקים שסטו מהקו העלילתי-ההיסטורי ובו בזמן הם כבר מצויים בזמן עבר. משהו מרוח האמנות של שנות החמישים שאחרי המלחמה במאה שעברה שנמהל בדקדנס רומי.

אמיר נוח, הנוף הלא גמור של החגב, 2015, קטע צילום: עוזי צור

ברישום "אהבה בקופסה" נוה כולא גברים ונשים בפאר של היכל חרב, והם מתבוננים באשה וגבר עירומים נעולים במעשה האהבה, והגופים וההיכל רשומים בכפל הקווים מתוך תואם הנמנע משלמות, וחלק מהאברים שקופים כבצילום רנטגן.

ב"חדר" זהו משתה רומי הנהפך לשדה הרג. שרידי אורגיה של קשישים הבועלים קטינה, של סוסים רבי און וגבר המדמה עצמו לסוס, של שליט מנוקב בדקירות סכינים, ובאמצע החדר שרוע על שולחן גבר עירום ומקיא. חיזיון החורג מקירות החדר המתפוגגים אל האגדה בדיאלוג הגרפי שבין כפל הקווים.

אך בעוד שברישומים יש איזו איוריות מודעת, בציורים היא משתנה מבעד ליכולת הפלסטית הברוטלית המרשימה של נוה. מרחבי הציורים מאפשרים לנוה לפתוח את הסקיצות והרישומים — לברוא מתח בין הריק הציורי לבין הדחיסות הרישומית-ציורית, אותן מאסות איטנסיביות של הגופניות והקיום האנושי, והרגש, המצב הקיומי הנפשי, כרוחו הסרה של מלאך ההיסטוריה. בציורים של נוה יש מעוצמתם האלימה של תומרקין וליפשיץ, אך ללא המנייריזם של האחרון. מכיוון שנוה הוא רשם ביסודו, הוא רושם-מצייר כשהבדים הגדולים מוצמדים אל הקיר, ורק אז נוה מחבר את הבדים אל מסגרות עץ הנותנות לו נפח.

בטבורו של "ברלין נופלת על פלדי" יש צמד ראשים (האחד פיכח והשני סומא, ושניהם כמו נחפרו מהאדמה) וביניהם מערבולת של מתארי אברים וקטעי עיר מאפירה בלולים אלה באלה, ומחיק המערבולת מושלכים אל ריק הבד שברים של קווים, כתמים ודימויים. זה ציור בו האמן ישראל פלדי (המשמש כנושא לנוה) ונושא הציור שלו היו לאחד בסימביוזה אגרסיבית.

ב"ללא כותרת (מחשבות על מקום)", מתחת לאימרת שמים מרודדת צונח הציור אל תהום, ומימין נישאת דמות של מצביא כלשהו שכמו הוצא מהקבר, זה הממשי וזה ההיסטורי. סבך של מיתארים שחורים נגועים בצבע שמיתר בודד מחבר-לא מחבר ביניהם, ופיסות כבדות ושחורות של שמים צונחות על ראשו של המצביא.

ב"נוף הלא גמור של החגב" — מלאך ללא כנפיים נופל לנוף ארץ־ישראלי. בבהרת הרקיע מאדימה מבפנים "סירת-השמונה האין סופי" של אריה ארוך. ואולי החגב המלאכי־האנושי הוצא בעצם מהנוף, בראשו הכבד מדי המוטה לאחור וגופו הדינוזאורי שבין יופי לעיוות. מאחוריו או מתחתיו על גולמיות הבד טופוגרפיה שלמה של שרידים, עקבות וראיות מפלילות.

בחלל של גלריה "זומר" מוצגים זה לצד זה רישומים וציורים של נוה. המפגש הישיר בין הניירות לבדים כמו סוגר את מעגל היצירה בצעקה אילמת הממשיכה להדהד בזיכרון. ברישומים הללו של נוה יש משהו מהיופי והתבונה של האיורים של יואב בראל.

רישום הבנוי כדף קומיקס פואטי של שני רישומי משנה ורישום מרכזי הנובע מאחד מרישומי המשנה. אשה מתבוננת מעל לראשו של גבר הקופץ מכווץ באוויר, שניהם בקרקעית בריכה ריקה, בקו רישומי מתפורר ונפלא. גבר ואשה מחוברים הפוכים זה לזו מבעד לגוף של חיה, הגבר נוגע באשה הנרתעת, כתם דיו משחיר ביניהם, מהקרקעית פורץ אל המרכז מלאך קצוץ כנפיים מדמם דם שחור. אדם פוסע בריק ומרגלו משתרך חבל והמלאך מנסה להפנט אותו, צל מטפס במעלה רגלו של האיש בעוד כתם שחור סוכר את ראשו. משחקי הכוחות ברישומים הם מופלאים.

באחד הציורים בתערוכה פנורמה מדברית רחבת ידיים של בד גולמי. על קו הדיונות הנקטע מונחת צדודית ראש. הזמן עימעם את חדות התווים. בחול קבורים שרידים של חייו השכוחים. בהמשך קו הדיונות מאזן את הראש צמד נגיעות של דם, ומעליו מתרססים שברים של שמש הנמצאת מחוץ לבד, נגיעות של צהוב ולבן ששמנוניותן נספגת בבד, כתחושת האור בציוריו של מיכאל גרוס. מעט כל כך מפעיל את מרחבי הבד.

**יצחק ליבנה — "גילוי נאות", חדר הפרויקטים, גלריה "זומר",
תל אביב**

אם יש ציור השונה במאה ושמונים מעלות מהציור של אמיר נוה אלו הם ציוריו של יצחק ליבנה, ובמיוחד הסדרה הנוכחית הסדורה

ב"משמעת צבאית" בחדר הפרויקטים. אלו הם הציפויים הקשיחים של המציאות הישראלית שליבנה כמו מקלף ומדביק מחדש ובכך מעצים את הקליפה, את החלול והריק תחת חברה נהנתנית ומסוכסכת וקיצונית. זהו ציור גרפי באופן הקיצוני ביותר, סטטי במתכוון, שכפה על עצמו במודע איסור של לחלוחית של חופש או הבעה ורגש חופשיים. פני הקיום הישראלי קשה העורף.

42 ציורים מרובעים בגודל זהה, מצע פורמייקה על עץ, תלויים בשתי שורות מקבילות על פסי אלומיניום לאורך קירותיו של החלל כמו מוצגות למכירה. ליבנה עושה בהם שימוש בשבלונות המסיטות אותם אל האזור הטעון והמתעתע שבין הציור להדפס, כתעתועים אופטיים שליבנה מפיק מהדיוק הגרפי. ליבנה בורא שעטנז של פיגולים כשהוא מכליא את השפה האסתטית של ערוצי הקניות, של הציפוי הביטחוניסטי, של הסחר-מכר בתשוקות אסורות ומוצרים בני קיימא.

"אל נקמות ה'" בשבלונה אפורה על פורמייקה בגווני תכלת ושחור. "אופרה בנושא השואה" בשבלונה אדומה על מסך של אורות בגווני אפור ושחור. "חדרים לפי שעות" בשבלונה לבנה על פורמייקה בגווני לילה. יש אומץ רב במהלך האנטי-ציורי הזה של אמן ותיק כליבנה, המקצין את מהלכיו עד לסף ההתאבדות.

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ ספרים

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ